

Mozgás, lét, forma – Radosza Attila művészete

A *Jog - Állam - Politika* arculatának megfelelően és a szerkesztőség döntése alapján többnyire egy-egy számban egyetlen témakörből válogatott illusztrációkat közlünk. Következő számaink képanyagát azonban Radosza Attila győri képzőművész újabb műveiből válogattuk, amelyek részben múzeumi és magángyűjteményekben, részben saját kollekcijában található, illetve a tekinthető meg. A szerkesztőbizottság Pápai Emesét, a Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum művészettörténész kollégáját egy rövid Radosza Attila munkásságát méltató írás közlésére kérte fel.

Radosza Attila 1965-ben született Győrben. 1987-ben szerzett diplomát a Magyar Képzőművészeti Főiskola sokszorosító grafika szakán. 1998–2001 között posztgraduális képzésen vett részt a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karán, ahol Keserü Ilona volt a mestere. Ezzel párhuzamosan a götebörgi egyetem művészeti kurzusait látogatta. 1987-ben Kondor Béla díjat kapott, majd 1989–1992 Derkovits ösztöndíjban részesült, 2006-ban az Art Flexum Symposium díját nyerte el. 1990–2004 között a Magyar Alkotóművészek Egyesületének választmányi tagja volt, 1992-től a Győri Tánc- és Képzőművészeti Szakközépiskolában a képzőművészeti tagozat vezető tanára, 2008 óta pedig docens a győri Széchenyi István Egyetemen. 1998-ban a győri Raab-Art csoport egyik alapítója volt. Tagja a Magyar Grafikusművészek Szövetségének, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, valamint a Győri Grafikai Műhely Egyesület vezetőségének.

DLA fokozatát 2003-ban a *Szabadság és korlátok a nonfiguratív festészetben* című disszertációjával szerezte a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karán. 1987 óta szerepel rendszeresen hazai és külföldi önálló és csoportos kiállításokon.

Radosza Attila kettős szemlélettel rendelkező alkotó, aki miközben teljes mértékben részt vesz az alkotás hagyományos és ösztönös folyamatában, mintegy kívülállóként, szünet nélkül reflektál. Egyszemélyben és egyszerre dolgozik és feldolgoz, létrehoz és értelmez. A 20. század első negyede óta forgalomban levő, ma már közhelynek számító, hangzatos művészetvége elméletek után, velük párhuzamosan, de főleg ezek ellenére, analitikus módon, történeti megközelítésben folyik a művész ön- és művészetdefiníciója. Az alkotói öndefiníció szükségszerű és elengedhetetlen válasz a modernizmus óta sűrűn előforduló negatív művészi identitás komplexusra, melynek megoldását A. C. Danto a műfaji tisztogatásban látta.

„Minden egyes művészeti ág egyedülálló és sajátos területe egybeesett azzal, ami közegének természetében egyedülálló volt. Az lett az önkritika feladata, hogy minden egyes művészeti ág specifikus hatásai közül kiküsz-

öbölje az összes olyan hatást, bármi legyen is az, amelyről elképzelhető, hogy egy másik művészet közegeiből származik, vagy egy másik művészet közege kölcsön tudja venni.”^[1]

Az intellektuális vizsgálódás a szellemi alapok feltérképezésére szolgál és végső soron az önismeret alapvető eszköze. A művész a felhalmozott filozófiai, művészettörténeti, esztétikai tudásanyag örvényében önmagára lel és ezen találkozás élményét szuggesztív módon képes visszaadni műalkotásaiban. Radosza Attila minden képe az önmagát keresés egy-egy állomása.

A művészet saját eszközeinek számbavétele és ezek céltudatos használata elengedhetetlen, hiszen a képzőművészetről való diskurzust, – a beszéd jellemző képlékenységén és könnyen félreérthetőségén túl – nehezíti, a pontos definícióalkotást pedig szinte ellehetetleníti, hogy nem rendelkezik önálló fogalomkészlettel, kifejezéseit a költészettől, a filozófiától, az esztétikától kölcsönzi, továbbá erősen rá van utalva a körülírásra is.

A művészet céljára és értelmére vonatkozó személyes megnyilvánulásában Radosza Attilát szubjektív idealizmusa, valamint eredendő melankolikus^[2] alkata vezeti: „Feltételezzük, hogy a fogalomalkotás mélyén ott lappang a szavakat kikezdő, a fogalmakat meghazudtoló melankólia és így saját életünk kérdéseit, kételyeit is érthetően, ha nem is válaszra készen tudjuk megfogalmazni.”^[3]

A görög filozófusok által megalkotott melankólia fogalmának bevezetése természetesen csak kontemplatív alkatú művész esetében lehetséges, aki önmagába visszavonulva és az örök értékekre fókuszálva, – mint az egykori bölcsök – vállalja az ezzel járó magányt és elszigetelődést, távol tartva magát a jelen társadalmi, gazdasági, politikai és más átmeneti történéseitől.

A művész alkotói filozófiája, habitusa munkáiban tükröződik. Radosza Attila, akit ma leginkább festőként tartunk számon, művészi pályafutása során több műfajban is dolgozott. A különböző képzőművészeti technikák alkalmazásának elsődleges célja minden esetben az állandó, a létezés belső rejtélyeinek megvilágítására történő törekvése, valamint a műfajok közötti átjárhatóság megtapasztalása.

A főiskolán és az azt követő időszakban elsősorban grafikusként tevékenykedett, finom tónusú rézkarcokat készített lírai-absztrakt stílusban. A '90-es évek első felében nagyméretű olajfestményeket kezdett festeni, amelyeken a grafikák tanulságait összegezve, lényegretörően formálta sajátosan expresszív, drámaisággal átítatott, elvont művészi világát.

A '90-es évek második felében – egy rövid kitérő erejéig – a számítógép nyújtotta speciális kifejezési formákat használta művészi önkifejezésre. Első elektrografikai kiindulási pontját saját korábbi grafikai és festményei kinagyí-

[1] Danto, 1997, 163.

[2] Földényi, 1992.

[3] Radosza, 2008, 11-12.

tott részletei jelentették, azaz a mikro-makro feszültségekkel telített dialektikája színek és formák által, a zene közegében feloldódva.

A szín és a hang, a képzőművészet és a zene elválaszthatatlan elemei a zenével is komolyan foglalkozó Radosza Attila művészeti világának. Egymást erősítve, egymásra kölcsönösen hatva hozzák létre azt az elengedhetetlen szellemi közeget, amelyben az absztrakt, elvonatkoztatott formák, hangulatok, érzelmek, gondolatok egy teljes, gazdag belső világ képi kifejeződéseivé válhatnak, miközben kapcsolatot teremtenek a jeleket értelmezni tudó, arra fogékony nézővel.

A művész személyes olvasatában minden, ami a művészetben benne van, az kizárólag a művész saját döntésének köszönhető, akinek a szabadsága viszont alkata és történelmi helyzete által többszörösen determinált.^[4]

Ennek értelmében a hiteles önkifejezés, a saját út megtalálásának egyetlen eszköze a szívós következetességgel megszerzett önismeret és a minden körülmények között vállalt önazonosság. Radosza a következőképpen fogalmazza ezt meg: „Számomra megadatott az a képesség, ami a kép élvezetéhez elvezetett. Képek nézése által tudtam „katarktikus” élményhez jutni és ez vezetett a képzőművészet felé... Nem volt érdekes a kép kora, témája csak annak önmagában levő értékei és ezek teljes bizonyossággal a zeneihez hasonló festői értékek.”^[5] Az idézett vallomás tükrében Radosza Attila előbb műélvező volt, az *amateur* szó eredeti, pozitív értelmében, mielőtt sorsát beteljesítve művésszé lett. Érzékenysége, nyitottsága egyformán működik az alkotás és befogadás, a létrehozás és értelmezés irányába.

Radosza Attila absztrakt kompozícióin redukált szín- és formanyelvvel dolgozik. Képein a jól ismert sötétkékek, világoskékek, narancssárgák, szürkék, barnák, fehérek és feketék erőteljes gesztusokat, körre, félkörre, ellipszisre emlékeztető szabálytalan formákat jelenítenek meg a gazdagon megmunkált képfelületeken. Művein a hagyományos festési technikákat a modern építkezések kínálta technikai lehetőségekkel kombinálja, vagyis a vászon hordozóra, a formák mentén először gyorsan száradó vakolatréteg struktúrát hord fel, aminek a képek plasztikus, háromdimenziós hatásukat köszönhetik. A vászon mellett a művész üvegre, valamint csíkozott műanyaglapra is készít festményeket kísérleti jelleggel.

Radosza művészetének alapja kétségtelenül a mozgás. Alkotásai a kínai filozófiából ismert tao ritmusát fejezik ki, a folyamatosan mozgásban levő és szüntelenül változó, tehát élő, külső és belső valóság lüktetését tükrözik.

A folyamatosság, a mozgás tartja életben a világegyetemet, a társadalmat, az egyéneket, a szerveket, a sejteket és az atomokat, a mozgás a kapcsolat ember és valóság között,^[6] a műtárgy pedig, ami a valóságos időben létezik, a jelenben tárulkozik fel, valósul meg a befogadás által. Az egyetemes mozgás része az alko-

[4] Uo. 14.

[5] Uo. 21.

[6] Bergson, 1990, 119.

tást létrehozó érzés vagy érzelem, de az alkotás és a befogadás folyamata is az, ami ideális esetben az alkotót és a szemlélőt a katarzis pillanatában összeköti.

Radosza Attila alkotásainak drámaisága abból adódik, hogy kizárólag lelki történéseit, érzelmeit, hangulatait, gondolatait, környezetére adott személyes reakcióit jeleníti meg az őszinteség hangján. Képeinek metaforikus tereire erőteljes, szűkszavú gesztusok egymást keresztező, egymást metsző, egymásnak feszülő vonaldinamikája a jellemző. A szuggesztív vonalritmus az élmények hatása alatt, egy-egy mű erejéig feloldódni látszódik a tökéletes körformához közelítő, egymásba karoló, önmagukba visszahajló gesztusokban, melyeket a festő érzékenyen alkalmazott szimbolikus színvilággal gazdagít. Mondanivaló tekintetében a képek formátuma, a függőleges vagy vízszintes kiterjedés is alapvető fontossággal bír.

A falakon önállóan élő és ható művek között kiállításra került az ifj. Barabás László festő és grafikus, a fiatalon elhunyt egykori pályatárs emlékére készült triptichon is (*Barabás Laci emlékére*, 2008). A fehér háttérből erőszakosan kiszakított durva fekete rész elemi és ösztönös, találó válasz az élet egyik alapvető, szavakkal nehezen megfogható kérdésére.

Egy másik függőleges formátumú alkotásán *Ablakok 56* (2006), – a nyilvánvaló történelmi és társadalmi utaláson túl – egy, a kép felső részén elhelyezkedő tao jelet, egy határozott kontúrú kérdőjel látszik „felül írni”, mintegy rákérdezve a világ öröktől fogva való, megfellebbezhetetlen isteni rendjére.

A világoskék és fehér háttér előtt kibontakozó, többszörösen átírt végtelen, móbiusz szalag, valamint a két félkörből a diptichon elrendezésnek köszönhetően végül körré egyesülő alakzat a megbékélés, a megtalált belső harmónia bizonyossága (*Örvény*, 2006).

Radosza Attila legutóbbi kiállításainak fényében biztos elmondható, hogy egy erőteljes, saját művészi útját következetesen járó, organikusán fejlődő, hiteles kortárs festőművész, figyelemre méltó alkotói pályával.

Legutóbbi önálló tárlata, a budapesti Radnóti Miklós Művelődési Központban reprezentatív válogatás volt az utóbbi néhány év alkotói tevékenységéből. Egyfajta összegzés, korszaklezárás dokumentumai a művek, amit az utóbbi időben a művész által vállalt egyéni kiállítások is alátámasztanak.^[7]

Zárszóképpen idézzük a művész ars poeticáját: „A valóság hatásaiból, történéseiből az emlékezés képi oldalaként marad meg az a belső valóság, ami a szubjektum által definiálhatatlanul átírt, szelektált, sűrített formában tárolódik. A tudattalan kondenzálás, szelekció a személyesség jelenlétét, dominanciáját már ebben az alkotást megelőző fázisban jelzi. Ennek a töredéktárnak alapmotívuma a mozgás, a lendület képzete, amely a szexualitás, a száguldás, a zuhanás, a részek harca és többek között a zenei történések élményéből táplálkozik. A kép rétegekből építkezik, ezek kölcsönös helyzete, változó alá-fölé-mellérendeltsége

[7] Radosza - Somody kiállítás, 2013.

szövevényes, látszólag rendezetlen tér érzetet kelt. Lényegi eszköz a valóságtöredékek szimulációja, ami által a síkhatású (valójában plasztikus) rétegek közt fellelhető az ezek alól, mint háttérből kitörő, a vászon síkját megkérdőjelező térillúzió. Ennek a beemelt elemnek további funkciója, hogy a mindenki által ismert motívumok (műtörténeti korok, illuzórikus levegő perspektívája) használatával a befogadóhoz tett gesztusként segítse a megközelítést. A képfelület nem egyenrangú részecskék összessége, mint inkább egy olyan küzdelem színtere, amelyben a síkok harca folyik a domináns szerepért. A személyesség jelenlétét az alkotás folyamatában a festői, technikai elemek redukálásával, a kézzel felvitt és a tubusból vászonra nyomott festék közvetlenségével lehet elérni. A mozgást jelző dinamikus motívumok korábbi munkáimban is jelen voltak egyfajta organikus tobzódásként. Ezek redukálása révén, a horror vacui mellőzésével, autentikusabb formákkal szembeötlővé válhat a totalitás partikuláris jellege.”^[8]

IRODALOM

- Bergson, Henri (1990): *Idő és szabadság*. Universum reprint, Szeged.
- Danto, Arthur C. (1997): *Hogyan semmizte ki a filozófia a művészetet?* Atlantisz Kiadó, Budapest.
- Földényi F. László (1992): *Melankólia*. Akadémia Kiadó, Budapest.
- Radosza Attila (2000): *Relief és térillúzió*. Leporelló.
- Radosza Attila (2008): *Szabadság és korlátok a nonfiguratív festészetben*. DLA dolgozat. Pécs.
- Radosza Attila (2013): *A művész személyisége és környezete. Néhány szó a mozgásról*. In: Műhely. Széchenyi Egyetem. 45–49.
- *Radosza – Somody kiállítás* (2013). Dunaszerdahely.

[8] Radosza, 2000.



•
Zaklatott gesztusok II, 2012